

TECVİD BİLGİSİ

Anadolu İmam-Hatip Lisesi

2015

ADNAN HOYLADI

Bu kitapçık Anadolu İmam-Hatip Lisesi 9 ve 10. Sınıf Kur'an-ı
Kerim dersi kitabından alınmıştır.

İçindekiler

1. Uzatma (Med) ve Çeşitleri.....	3
1.1. Medd-i Tabîî.....	4
1.2. Medd-i Muttasıl.....	4
1.3. Medd-i Munfasıl.....	5
1.4. Medd-i Ârız.....	5
1.5. Medd-i Lâzım.....	6
1.6. Medd-i Lâzım.....	6
2. Tenvin ve Sakin Nun.....	7
2.1. İhfa.....	7
2.2. İzhar.....	8
2.2. İklab.....	8
3. İdgamlar.....	9
2.1. İdgam-ı Mea'l-Gunne.....	9
2.2. İdgam-ı Bila-Gunne.....	10
2.3. İdgam-ı Misleyn.....	10
2.4. İdgam-ı Mütecaniseyn.....	11
2.5. İdgam-ı Mütekaribeyn.....	12
2.6. İdgam-ı Şemsiyye.....	12
4. İzhar-ı Kameriyye.....	13
5. Sakin Mim'in Okunuş Şekilleri.....	13
6. Kalkale.....	14
7. Ra'nın Hükümleri.....	15
7.1. Ra Harfinin Kalın Okunduğu Durumlar.....	15
7.2. Ra Harfinin İnce Okunduğu Durumlar.....	15
8. Lafzatullah'taki Lam Harfinin Okunuşu.....	16
9. Zamir.....	16
10. Zamir.....	17
11. Okunuşu Özel Olan Kelimeler.....	17
12. Vakıf, İbtida, Vasıl.....	18

12.1. Vakıf	18
12.2. İbtida	19
12.3. Vasıl	19
13. Vakıf (Durak) İşaretleri	19

1. Uzatma (Med) ve Çeşitleri

Harflerin uzatılarak okunmasına tecvit ilminde “med” denir. Bir harfin uzatılarak okunmasını sağlayan harflere de “med harfleri” denir. Bunlar vav (و), ya (ي) ve elif (ا) harfleridir. Bu harflerin uzatabilmesi için iki şart vardır:

1. Elif, vav ve ya harfleri harekesiz (sakin) olmalıdır.

2. Vav’dan önceki harfin harekesi ötre (كُونُوا), ya’dan önceki harfin harekesi esre (عَلَيْهِمْ), elif’ten önceki harfin harekesi üstün (كَاتِبٌ) olmalıdır.

Med harfleri, önüne geldiği harfin doğal bir şekilde uzatılmasını sağlar ki buna “bir elif miktarı” denir. Bir elif miktarı, işaret parmağını kaldırıp indirinceye kadar geçen süredir. Yaklaşık olarak Türkçede “âlem” kelimesindeki ilk hecenin uzunluğu kadardır.

Harflerin bir elif miktarından fazla uzatılmasına sebep olan işaretler vardır. Bunlara da “med sebebi” denir. Med sebebi, hemze ve sükûn olmak üzere iki tanedir.

Med Sebepleri	1. Hemze	
	2. Sukûn	2.1. Ârızî Sukûn 2.2. Lâzımî Sukûn

Hemze: Kur’an’da özel yazımı olan bir harftir. Kelime içindeki konumuna göre bazen uzun hemze (اِ اُ), bazen de kısa hemze (ءِ ءُ) şeklinde yazılır.

Sükûn: Harekesizlik durumudur. Harekesiz harfe “sakin harf” denir. Cezim (أ-ي-ؤ), bir harfin sakin olduğunu gösterir. Aynı zamanda, رَبِّ örneğinde olduğu gibi bütün şeddeli harflerin birincisi cezimlidir. (رَبِّ+ب)

İki çeşit sükûn vardır:

1. **Lâzımî (Kalıcı) Sükûn:** Hem durulduğunda hem geçildiğinde var olan sükûndur. Örnek: جَنَّ وِ اَلَّنْ kelimelerindeki cezimli ve şeddeli harflerin sükûnu, lâzımî sükûndur.

2. **Ârızî (Geçici) Sükûn:** Durulduğunda ortaya çıkan, geçildiğinde yok olan sükûndur. Örnek: اَلْعَالَمِينَ kelimesinde durulduğunda üstün harekeli nun harfi اَلْعَالَمِينَ şeklinde cezimli olarak okunur. Eğer kelime durulmazsa harf kendi harekesiyle okunarak sonraki kelimeye geçilir.

Not:

Med harfleri, bazen gizli (mukadder) olur. Yani yazıda görülmez fakat okunur. Med harflerinin gizli olduğu yerlerden bazıları şunlardır:

- Uzatılan ötreli hû zamirinden (هُ) sonra gizli bir vav (و) vardır. Örnek: عِنْدَهُ وِ

- Uzatılan esreli zamirden (هـ) sonra, gizli bir ya (ى) vardır. Örnek: عِلْمِهِ ي
- Üzerinde asar işareti (´) bulunan harften sonra med harflerinden gizli bir elif (ا) vardır. Örnek: أَمَنَّ

Tecvit ilminde medler, yukarıda bahsedilen med harfleri ve med sebeplerinin durumuna göre altı kısma ayrılır.

MED ÇEŞİTLERİ		
Medd-i Tabîî	Medd-i Muttasıl	Medd-i Ârız
	Medd-i Munfasıl	Medd-i Lâzım
		Medd-i Lîn

1.1. Medd-i Tabîî

Med harfinden sonra med sebebi gelmezse medd-i tabîî olur. Medd-i tabîînin uzatma süresi, bir elif miktarıdır. Örnek: صَامَ

Bu örnekte;

- Elif (ا) med harfidir.
- Eliften sonra med sebebi, yani hemze veya sükûn yoktur.
- Bu durumda, medd-i tabîî meydana gelir.
- Sad (ص) harfi, “sâ” şeklinde bir elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnekler:

قِيلَ	يَقُولُونَ	قَالَ
-------	------------	-------

1.2. Medd-i Muttasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve hemze ile med harfi aynı kelimedede bulunursa medd-i muttasıl olur. Medd-i muttasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az iki elif miktarı uzatılması gerekir. Medd-i muttasılın uzatılması vaciptir. Örnek: جَاءَ

Bu örnekte;

- Elif (ا) med harfidir. Eliften sonra med sebeplerinden hemze (ء) gelmiştir ve med harfi ile hemze aynı kelimededir.
- Bu durumda, medd-i muttasıl meydana gelir.
- Cim (ج) harfi, “caaaa” şeklinde dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnekler:

سَوَاءً	أُولَئِكَ	طَائِرِكُمْ
---------	-----------	-------------

Not:

Medd-i muttasılda hemze, genellikle kısa hemze (ءَ ءِ ءُ) şeklinde yazılır.

1.3. Medd-i Munfasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve hemze ile med harfi farklı kelimelerde bulunursa medd-i munfasıl olur. Bir başka ifadeyle bir kelimenin sonunda med harfi bulunur, peşinden gelen kelimenin ilk harfi de hemze olursa medd-i munfasıl meydana gelir. Medd-i munfasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az bir elif miktarı uzatılması gerekir. Medd-i munfasılın uzatılması caizdir. Örnek: يَا أَيُّهَا

Bu örnekte;

- يَا kelimesinin sonundaki elif (ا) med harfidir.
- Peşinden gelen أَيُّهَا kelimesinin ilk harfi ise hemze (اَ) dir ve med harfi ile hemze ayrı kelimelerdedir.
- Bu durumda, medd-i munfasıl meydana gelir.
- Ya (ي) harfi, “yaaaa” şeklinde dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnekler:

وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ	يَا بَنِي آدَمَ	وَمَا أَنْزَلَ
-------------------------	-----------------	----------------

Not:

Medd-i munfasılda hemze, genellikle uzun hemze (أَ اُ اِ) şeklinde yazılır.

1.4. Medd-i Ârız

Med harfinden sonra ârızî (geçici) sükûn gelirse medd-i ârız olur. Medd-i ârız dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az bir elif miktarı uzatılması gerekir. Medd-i ârızın uzatılması caizdir. Örnek: إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ * عَلَى

Bu örnekte;

- عَلَى kelimesindeki ya (ي) med harfidir.
- Kelimenin sonunda durulduğunda, nun (ن) harfinin üzerinde geçici (ârızî) bir sükûn ortaya çıkar. (الْمُرْسَلِينَ)
- Bu durumda, med harfinden sonra geçici sükûn geldiği için medd-i ârız olur.
- Lam (ل) harfi, “liiiin” şeklinde dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Eğer kelime üzerinde durulmaz ve okumaya devam edilirse kelimenin sonu **المُرْسَلِينَ** şeklinde harekeli okunarak ve bir elif miktarı uzatılarak **عَلَى** kelimesine geçilir.

Örnekler:

مِنَ النَّارِ	يَعْلَمُونَ	رَبِّ الْعَالَمِينَ
---------------	-------------	---------------------

1.5. Medd-i Lâzım

Med harfinden sonra lâzımî sükûn gelirse medd-i lâzım olur. Bir başka ifadeyle med harfinden sonra cezimli veya şeddeli bir harf gelirse medd-i lâzım olur. Medd-i lâzım dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az üç elif miktarı uzatılır. Örnek: **وَلَا الضَّالِّينَ**

Bu örnekte;

- Dad (ض) harfinden sonraki elif (ا) med harfidir.
- Med harfinden sonra şeddeli lam harfi (ل=ل=ل) gelmiştir. Şeddeli harflerdeki sükûn da lâzımî sükûndur.
- Bu durumda, med harfinden sonra lâzımî sükûn geldiği için medd-i lâzım olur.
- Dad (ض) harfi, “daaaal” şeklinde dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnekler:

نَ	الَّنْ	الْحَاقَّةُ	يُسَ
----	--------	-------------	------

1.6. Medd-i Lâzım

Lîn harfinden sonra sükûn gelirse medd-i lîn olur. Medd-i lînin sükûnu, hem lâzımî hem de ârızî olabilir. Kur'an-ı Kerim'de, sadece iki yerde lâzımîdir. Bunlardan biri Meryem suresinin başındaki **كَيْفَ عَصَى** ayeti, diğeri ise Şûrâ suresinin başındaki **عَسَى** ayetidir. Bu ayetlerdeki ayn (ع=ع=ع) lafızlarının sükûnu, lâzımî sükûndur. Bunların dışındaki bütün medd-i lînlerin sükûnu, ârızî sükûndur. Medd-i lînde lîn harfi üç elif miktarı uzatılır. Uzatma harekede değil, lîn harfinde “ayyyyn” şeklinde yapılır.

Hızlı okuyuştaki en az uzatma miktarı, lîn harfinden sonra gelen sükûna göre değişir. Lîn harfinden sonra lâzımî sükûn gelirse en az iki elif miktarı uzatılır. Ârızî sükûn gelirse bir elif miktarına kadar inilebilir. Örnek: **مِنْ خَوْفٍ**

Bu örnekte;

- Vav (و) lîn harfidir.
- Kelimede durulduğunda, fa (ف) harfinin üzerinde ârızî bir sükûn ortaya çıkar.
- Bu durumda, lîn harfinden sonra sükûn geldiği için medd-i lîn olur.

- Vav (و) harfi “havvvf” şeklinde üç elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnekler:

حَدَرَ الْمَوْتِ	وَالصَّيْفِ	نَوْمٌ
------------------	-------------	--------

Not:

Üstün harekeden sonra gelen cezimli vav (وُ) ve cezimli ya (يِ) harflerine lîn harfi denir. Örneğin نَوْمٌ kelimesindeki vav ve حَيَّرٌ kelimesindeki ya, lîn harfidir.

2. Tenvin ve Sakin Nun

Tenvin, sözlükte “nunlamak” anlamına gelir. Kelimelerin sonuna gelen ve cezimli nun sesi veren iki üstün (أُ), iki esre (إِ) ve iki ötre (ئُ) ye tenvin denir. Tenvindeki cezimli nun sadece okuyuşta vardır, yazıda görülmez.

Örnek: أَحَدًا أَحَدًا أَحَدًا

Kelimenin ortasında veya sonunda bulunan cezimli nuna da sakin nun denir.

Örnek: أَنْتَ مَنْ

Bir kelimedede tenvin veya sakin nun varsa orada dört tecvit kuralından biri mutlaka bulunur. Bunlar; ihfa, izhar, iklab ve idgamdır.

2.1. İhfa

İhfa sözlükte “gizlemek” anlamına gelir. Tenvin veya sakin nundan sonra, nun sesinin asıl mahrecinin gizlenerek okunmasına ihfa denir. Tenvin veya sakin nundan sonra aşağıdaki 15 harften biri gelirse ihfa olur:

ك	ق	ف	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ز	ذ	د	ج	ث	ت
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Bunlar aşağıdaki Arapça beytin ilk harflerinde toplanmıştır:

ضَعَّ ظَالِمًا زِدْ تُقَا دُمْ طَالِبًا فَتْرِي	صِيفُ ذَائِنَا جُودَ شَخْصٍ قَدْ سَمَا كَرَمًا
---	--

İhfa'lı okuyuşta;

1. Dil damağa veya üst ön dişlere yapışmaz, doğal hâlinde serbest bırakılır.
2. Tenvin veya sakin nun gunneli okunur.
3. Gunneli okuyuş bir elif miktarı tutulur. Örnek: سَلَامٌ قَوْلًا

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda tenvin vardır.
- Tenvinden sonra kaf (ق) harfi gelmiştir.

- Bu durumda ihfa meydana gelir.
- Tenvinin nunu gizlenir ve ses genizden getirilerek bir elif miktarı tutulur.

Örnekler:

إِنْ كُنْتُمْ	لَنْ تُغْنِيَ	جَنَاتٍ تَجْرِي	آيَةٌ فِي	لَدُنْكَ
---------------	---------------	-----------------	-----------	----------

Not:

Sesin genizden (burun boşluğundan) getirilmesine gunne denir.

2.2. İzhar

İzhar sözlükte “açığa çıkarmak” anlamına gelir. Tenvin veya sakin nundan sonra boğaz harflerinden biri geldiğinde, nun sesinin açık bir şekilde okunmasına izhar denir. Boğaz harfleri altıdır: ا ح خ ع غ ه İzhar’lı okuyuşta;

1. Nun sesi asıl mahrecinden çıkarılır, gunne yapılmaz.
2. Nun sesi tutulmadan hemen bir sonraki harfe geçilir. Örnek: مَنْ أَمَّنْ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda sakin nun vardır.
- Sakin nundan sonra elif (ا) harfi gelmiştir.
- Bu durumda izhar meydana gelir.
- Nun harfi açık bir şekilde okunur, gunne yapılmaz.

Örnekler:

نَبَاتًا حَسَنًا	مِنْ خَيْرٍ	فَإِنْ أَسَلْمُوا
------------------	-------------	-------------------

Not:

Yüce Allah'ın aşağıdaki isimleri izhar harfleri ile başlamaktadır:

هَادِيًا	غَنِيٌّ	عَدْلٌ	خَالِقٌ	حَيٌّ	اللَّهُ
----------	---------	--------	---------	-------	---------

2.2. İklab

İklab sözlükte “çevirmek, dönüştürmek” gibi anlamlara gelir. Tenvin veya sakin nundan sonra be (ب) harfi geldiğinde, nun (ن) sesinin mim (م) sesine çevrilerek okunmasına iklab denir.

İklab’lı okuyuşta;

1. Nun sesi mim sesine çevrilir.

2. Dil doğal hâlindeyken mim sesi genizden getirilerek gunneli okunur.

3. Gunneli okuyuş, dudakları bastırmadan bir buçuk elif miktarı tutulur. Örnek: سَمِيعٌ بِصِيرٍ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda tenvin vardır.
- Tenvinden sonra be (ب) harfi gelmiştir.
- Bu durumda iklab meydana gelir.
- Tenvindeki nun (ن) sesi, mim (م) sesine çevrilir. Dudakları bastırmadan ses genizden getirilir ve bir buçuk elif miktarı tutulur.

Örnekler:

بَغِيًّا بَيْنَهُمْ	مِنْ بَيْنِهِمْ	بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ
---------------------	-----------------	----------------------

3. İdgamlar

İdgam sözlükte “bir şeyi diğerine katmak” anlamına gelmektedir. Sakin bir harfi kendisinden sonra gelen harekeli harfe katarak şeddeli okumaya idgam denir. Altı çeşit idgam vardır. Bunlardan ikisi tenvin ve sakin nunla, üçü diğer harflerle ilgilidir. Biri de elif lam (ال) takısından sonra meydana gelir.

İDGAMLAR					
İdgam-ı Mea'l-Gunne	İdgam-ı Bila-Gunne	İdgam-ı Misleyn	İdgam-ı Mütecaniseyn	İdgam-ı Mütekaribeyn	İdgam-ı Şemsiyye

2.1. İdgam-ı Mea'l-Gunne

Gunneli idgam demektir. Tenvin veya sakin nundan sonra يَمْئُو harflerinden (ي م ن و) biri gelirse idgam-ı mea'l-gunne olur.

İdgam-ı mea'l-gunnede;

1. Tenvin veya sakin nun, kendinden sonraki harfe katılarak şeddelenir ve gunneli olarak okunur.
2. Gunneli okuyuş bir buçuk elif miktarı tutulur.

Not:

İdgam-ı mea'l-gunnede sakin nun ile يَمْئُو harflerinin farklı kelimelerde olması şart olduğu için بُنْيَانٌ صِنْوَانٌ قِنْوَانٌ kelimelerinde idgam yapılmaz. İzharlı okunur.

Örnek: مَنْ يَعْمَلْ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda sakın nun vardır.
- Sakin nundan sonra ye (ي) harfi gelmiştir. Bu durumda idgam-ı me'al-gunne olur.
- Nun harfi ye harfine katılarak şeddelenir. (مَيَّعَمَلٌ)
- Ses genizden getirilerek bir buçuk elif miktarı tutulur.

Örnekler:

مَنْ يَشَاءُ	نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ	حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا
--------------	---------------------	----------------------

2.2. İdgam-ı Bila-Gunne

Gunnesiz idgam demektir. Tenvin veya sakin nundan sonra ل ر kısaca لُر harflerinden biri gelirse idgam-ı bila-gunne olur.

İdgam-ı bila-gunnede;

1. Tenvin veya sakin nun, kendinden sonraki harfe katılarak şeddelenir.
2. Şeddelenen idgam harfi gunnesiz okunur. Örnek: مِنْ لَدُنْكَ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda sakin nun (ن) vardır.
- Sakin nundan sonra lam (ل) harfi gelmiştir.
- Bu durumda idgam-ı bila-gunne olur.
- Tenvinin nunu, lam harfine katılarak şeddelenir (مَلْدُنْكَ)
- Gunne yapılmaz.

Örnekler:

مُصَدِّقًا لِمَا	مِنْ رَبِّكُمْ	عَفْوُ رَحِيمٍ	لَايَةً لَكُمْ	مِدَادًا لِكَلِمَاتِهِ
------------------	----------------	----------------	----------------	------------------------

2.3. İdgam-ı Misleyn

Aynı harf birincisi cezimli, ikincisi harekeli olarak bir araya gelirse idgam-ı misleyn olur. Bu durumda birinci harf ikinci harfe katılarak şeddeli okunur. Örnek: إِضْرِبْ بِعَصَاكَ

Bu örnekte;

- إِضْرِبْ kelimesinin sonunda cezimli be (ب) harfi vardır.
- Cezimli be harfinden sonra بِعَصَاكَ kelimesinin başında harekeli be (ب) gelmiştir.

• Bu durumda idgam-ı misleyn olur.

• Cezimli be (ب) harfi harekeli be harfine katılarak şeddeliymiş gibi إِضْرِبْ عَصَاكَ şeklinde okunur. Harflerin arası ayrılmaz.

Not:

İdgam-ı misleyn harfleri mim (م) ve nun (ن) olursa bu durumda idgam-ı misleyn me'al-gunne olur ve bir buçuk elif miktarı tutularak gunneli okunur. Örnek: وَمَنْ نُعَمِّرُهُ

Bu örnekte birincisi sakin, ikincisi harekeli olan iki nun harfi bir araya geldiği için idgam-ı misleyn me'al-gunne vardır. Nun harfleri birbirine katılarak şeddelenir. Nun sesi genizden getirilerek bir buçuk elif miktarı tutulur.

Şeddeli nun ve şeddeli mim harfleri de bu gruba girer. Örnek: إِنَّ وَمِمَّا

Örnekler:

أَوْوَا وَنَصَرُوا	مِنْ نَارٍ	لَهُمْ مَغْفِرَةٌ	إِذْ ذَهَبَ	فَمَا رِيحَتْ تِجَارَتُهُمْ
--------------------	------------	-------------------	-------------	-----------------------------

2.4. İdgam-ı Mütecaniseyn

Mütecaniseyn sözlükte “benzer veya aynı türden iki şey” anlamına gelir. Mahreçleri aynı, sıfatları farklı harflerin birbirine katılarak okunmasına idgam-ı mütecaniseyn denir.

Ağzın aynı bölgesinden çıkan, fakat farklı seslere sahip olan bu harfler üç grupta toplanır:

1.	ط د ت	2.	ظ ذ ث	3.	ب م
----	-------	----	-------	----	-----

İdgam her bir grubun kendi içinde gerçekleşir. Sakin olan birinci harf, harekeli olan ikinci harfe katılarak şeddeli okunur. Örnek: يَلْهَثْ ذَلِكَ

Bu örnekte;

• Birinci kelimenin sonunda cezimli se (ث) harfi vardır.

• İkinci kelimenin ilk harfi de harekeli zel (ذ) dir.

• Bu durumda mahreçleri aynı, sıfatları farklı olan harf gruplarından se (ث) ile zel (ذ) harfleri bir araya geldiği için idgam-ı mütecaniseyn olur.

• Cezimli harf harekeli harfe katılarak şeddeli zel (يَلْهَثُ ذَلِكَ) şeklinde okunur. Se (ث) sesi çıkarılmaz.

Örnekler:

إِرْكَبْ مَعَنَا	عَبَدْتُمْ	بَسَطْتَ	إِذْ ظَلَمُوا	أَخَطْتُ
------------------	------------	----------	---------------	----------

2.5. İdgam-ı Mütekaribeyn

Mütekaribeyn sözlükte “birbirine yakın iki şey” anlamına gelir. Mahreçleri yakın olan harflerin birbirine katılarak okunmasına idgam-ı mütekaribeyn denir.

Bu harfler iki grupta toplanır:

1.	ل ر	2.	ق ك
----	-----	----	-----

İdgam her bir grubun kendi içinde gerçekleşir. Sakin olan birinci harf, harekeli olan ikinci harfe katılarak şeddeli okunur. Örnek: قُلْ رَبِّ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda cezimli lam (ل) harfi vardır.
- İkinci kelimenin başında da harekeli ra (ر) harfi gelmiştir.
- Bu durumda mahreçlerinde ve sıfatlarında yakınlığı olan harf gruplarından lam harfinden sonra ra harfi geldiği için idgam-ı mütekaribeyn olur.
- Cezimli lam (ل) harfi, ra (ر) harfine katılarak (قُرْبٍ) şeklinde şeddeli okunur. Lam harfi okunmaz.

Not:

Lam ve ra harfleri arasında idgam yapabilmek için lam harfinin önce gelmesi gerekir. رَبَّنَا اغْفِرْ لِي örneğinde olduğu gibi, ra (ر) harfi önce gelirse idgam yapılmaz.

Örnek:

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

2.6. İdgam-ı Şemsiyye

Arapçada isimlerin başına gelen ve onları belirli yapan “Elif lam takısı”na (اَل) “Lâm-ı tarif” (belirlilik takısı) denir. Lâ-ı tariften sonra şemsi harflerden biri geldiğinde, lam harfi sonraki harfe katılarak şeddeli okunur. Buna idgam-ı şemsiyye denir. Kur’an alfabesindeki harflerden on dördü şemsidir:

ن	ل	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ز	ر	ذ	د	ث	ت
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Şemsi harflerden önce gelen lam harfi yazıldığı hâlde okunmaz. Kendisinden sonraki şemsi harfe şedde konulur. Örnek: اَلصَّبْرُ

Bu örnekte;

- Kelimenin başında elif lam takısı (اَل) vardır.
- Elif lam takısından sonra şemsi harflerden sad (ص) gelmiştir.

- Bu durumda idgam-ı şemsiyye meydana gelir.
- Elif lam takısının lamı okunmaz. Sad harfi (اَلصَّ) şeklinde şeddeli olarak okunur.

Örnekler:

اَلنَّاسُ	اَلسَّيِّئَةُ	اَلذِّكْرُ
-----------	---------------	------------

4. İzhar-ı Kameriyye

Lâm-ı tariften sonra kameri harflerden biri geldiğinde lam harfi kendinden sonraki harfe katılmadan açık bir şekilde okunur. Buna izhar-ı kameriyye denir. Kur'an alfabesinde şemsi harflerin dışında kalan on dört harfe, kameri harfler denir. Bunlar اَب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ي cümlesinde bir araya getirilen اَب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ي harfleridir. Örnek: اَلْحَمْدُ

Bu örnekte;

- Kelimenin başında elif lam takısı (اَل) vardır.
- Elif lam takısından sonra kameri harflerden ha (ح) gelmiştir.
- Bu durumda izhar-ı kameriyye meydana gelir.
- Elif lam takısının lamı, cezimli ve açık bir şekilde okunur. İdgam yapılmaz.

Örnekler:

اَلْمَلِكُ	اَلْغَيْبُ	اَلْخَيْرُ
------------	------------	------------

5. Sakin Mim'in Okunuş Şekilleri

"Cezimli mim" (مٌ) harfine "sakin mim" denir. Sakin mimin okunuşuyla ilgili üç tecvit kuralı vardır:

1. Sakin mimden sonra harekeli bir mim harfi gelirse idgam-ı misleyn mea'l-gunne olur. Bu durumda;

- İki mim harfi birbirine katılarak şeddelendir.
- Şeddeli mim harfi gunneli okunur.
- Gunneli okuyuş, bir buçuk elif miktarı tutularak yapılır. Örnek: وَهُمْ مُؤْمِنُونَ

2. Sakin mim (مٌ) den sonra be (ب) harfi gelirse dudak ihfası (ihfa-i şefevî) olur. Bu durumda;

- Sakin mim gunneli okunur.
- Gunneli okuyuş, dudakları fazla bastırmadan bir buçuk elif miktarı tutularak yapılır. Örnek: تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ

Bu örnekte;

- Birinci kelimenin sonunda sakin mim (مٌ) vardır.

- İkinci kelimenin başında be (ب) harfi gelmiştir.
- Bu durumda ihfa-ı şefevî (dudak ihfası) meydana gelir.
- Sakin mim sesi dudakları bastırmadan genizden getirilir ve harf bir buçuk elif miktarı tutularak okunur.

3. Sakin mimden sonra mim ve be'nin dışındaki harflerden biri gelirse sakin mimin izharı (izhar-ı şefevî) olur.

Bu durumda;

- Sakin mimde idgam yapılmaz.
- Gunne yapılmaz. İzharda olduğu gibi harf, cezimli ve tutulmadan okunur. Örnek: لَكُمْ دِينُكُمْ

Örnekler:

عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ	إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ	وَهُمْ فِيهَا
-------------------------	------------------------	---------------

6. Kalkale

Sözlükte "sarsmak" anlamına gelir. (قُطْبُ جِدِّ) ق ط ب ج د harflerinden biri kelimenin ortasında veya sonunda cezimli olarak geldiğinde, bu harflerin mahrecinin kuvvetli bir şekilde sarsılmasına, yani vurgulu tonla okunmasına kalkale denir. Kalkale yaparken;

- Kalkale sesi, bir önceki harfin harekesine uygun çıkarılır.
- Kalkale harfine hareke verilmez. Örnek: يَدْخُلُونَ

Bu örnekte;

- قُطْبُ جِدِّ harflerinden dal (د) harfi cezimli olarak geldiği için kalkale vardır.
- Dal (د) harfi kendinden önceki harfin harekesine uygun olarak vurgulu bir ses tonuyla okunur.

Not:

Harekeli olan kalkale harflerinin üzerinde cezimli olarak durulduğunda yine kalkale olur. Örnek: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

Şeddeli olan kalkale harfinin üzerinde durulduğunda ikinci harfte kalkale yapılır. Durulmayıp geçildiğinde kalkale yapılmaz. Örnek: وَتَبَّ (وَتَبَّ)

İdgam yapılan durumlarda kalkale yapılmaz. Örnek: اِرْكَبْ مَعَنَا

Örnekler:

يَبْعُونَ	تَجْرِي	أَطَعَمَهُمْ	يَقْتُلُونَ
-----------	---------	--------------	-------------

7. Ra'nın Hükümleri

Kur'an-ı Kerim tilavetinde ra (ر) harfinin kendine özgü okunuşu vardır. Harekesine veya kendinden önceki ve sonraki harflerin durumuna göre kalın ya da ince okunabilir. Ra harfi ile ilgili tecvit kurallarını üç bölümde inceleyebiliriz.

7.1. Ra Harfinin Kalın Okunduğu Durumlar

1. Ra harfinin harekesi üstün veya ötre ise kalın okunur. Örnek: أَلَمْ تَرَ يَمُرُّ

2. Ra harfi sakin olursa kendinden önceki harfin harekesine bakılır; üstün veya ötre ise ra kalın okunur. Örnek: وَأَنْعَزْ فَأَنْصُرْنَا

3. Hem ra harfi hem de ra harfinden önceki harf sakin olursa daha önceki harfin harekesine bakılır; üstün veya ötre ise ra kalın okunur. Örnek: وَالْعَصْرُ شَكُورُ

4. Ra harfi sakin olup kendinden önceki harf esreli olursa ve ra'dan sonra isti'lâ harfleri denilen kalın harflerden (حُصَّ ضَعُطٍ قِطْ) birisi gelirse ra kalın okunur. Örnek: مِرْصَادٍ فِرْقَةٍ

5. Ra harfi sakin olur ve kendinden önce de esreli vasıl hemzesi gelirse ra kalın okunur. Bir önceki kelimeyle birleştirilmiş olsa da kalın okunur. Örnek: لِمَنْ ارْتَضَىٰ اِرْجِي

7.2. Ra Harfinin İnce Okunduğu Durumlar

1. Ra harfinin harekesi esre ise ince okunur. Örnek: رَحْلَةَ رَجَالٍ

2. Ra harfi sakin olursa kendinden önceki harfin harekesine bakılır, esre ise ra ince okunur. Örnek: فَدَكِّرْ وَأَسْتَغْفِرُهُ

3. Hem ra harfi hem de ra harfinden önceki harf sakin olursa daha önceki harfin harekesine bakılır, esre ise ra ince okunur. Örnek: حَجْرٌ حَبِيرٌ

4. Ra harfi sakin, kendinden önce lin harflerinden ya (ي) olursa ra ince okunur. Başka bir ifadeyle lîn harfi olan ya'dan sonra gelen ra harfi üzerinde durulursa ra ince okunur. Örnek: سَيْرٌ حَيْرٌ

Not:

Kalın ve ince okunduğu yerlerin dışında kalan ve az sayıda örneği bulunan aşağıdaki üç durumda ise sakin ra harfi (ر) hem kalın hem de ince okunabilir:

1. İsti'lâ harfinin harekesi esre olduğu için فِرْقٍ كَلِّ فِرْقٍ kelimesinde,

2. عَيْنَ الْقِطْرِ ve مِنْ مِصْرٍ örneklerinde olduğu gibi, öncesinde esre bulunan sakin ta (ط) veya sakin sad'dan (ص) sonra gelen ra harfinde durulduğunda,

3. أَنْ أَسْرٍ فَأَسْرٍ إِذَا يَسْرٍ kelimelerinde durulduğunda kalın veya ince okunabilir.

Örnekler:

رِيحٌ	لِيَاْمِرْصَادٍ	وَأْمُرٌ	لِلذِّكْرِ	أَمِ ارْتَابُوا
-------	-----------------	----------	------------	-----------------

8. Lafzatullah'taki Lam Harfinin Okunuşu

Lafzatullah "Allah lafzı" demektir. Allah lafzındaki lâm (ل) önceki harfin harekesi üstün veya ötre ise kalın, esre ise ince okunur. Örnek: هُوَ اللهُ

Bu örnekte;

- Allah lafzından önceki harfin harekesi üstündür.
- Bu durumda Lafzatullah'daki lam harfi kalın okunur.

Not: Bu örnekte Lafzatullah'taki lam harfi kalın okunurken kendinden önce gelen ve ince harflerden olan vav (و) kalın okunmaz.

Örnekler:

لِلَّهِ	إِتَّقِ اللَّهَ	نَصِرُ اللَّهَ	قَالَ اللَّهُ
---------	-----------------	----------------	---------------

9. Zamir

"Hû zamiri" nin (ه) okunuşu iki şekilde olur:

1. Kendisinden önceki harf harekeli olduğunda zamir uzatılarak okunur. Örnek: بَيْنَهُ

Bu örnekte;

- Kelimenin sonunda zamir vardır.
- Zamirden önceki harf harekelidir.
- Bu durumda kelimenin sonundaki zamir "beynehu" şeklinde uzatılarak okunur.

2. Kendisinden önceki harf cezimli veya harekesiz olduğunda zamir uzatılmaz. Örnek: عَلَّمْنَا عَلَيْهِ

Not:

kelimelerindeki ه ler zamir olmayıp kelimenin aslından olduğu için uzatılmadan okunur. Zümer suresinin 7. ayetindeki يَرْضَهُ لَكُمْ lafzında bulunan hu zamiri ihtilas ile yani uzatılmadan okunur.

Örnekler:

قَتَلُوهُ	مِنْهُ	مِثْلِهِ	قَلْبُهُ
-----------	--------	----------	----------

10. Zamir

Sözlükte “susmak, konuşmayı ve okumayı kesmek” anlamına gelen sekte, Kur’an okurken sesi bir müddet kesip nefes almaksızın devam etmektir. Sekte yapılacak yerde ses kesilir ve kısa bir süre bekledikten sonra okumaya devam edilir. İmam Asım kıraatında dört yerde sekte yapılır.

1. Yâsîn suresinin 52. ayetinde: مِنْ مَّرْقَدِنَا - هَذَا
2. Mutaffifîn suresinin 14. ayetinde: كَلَّا بَلْ - زَانَ
3. Kıyâme suresinin 27. ayetinde: وَقِيلَ مَنْ - رَاقٍ
4. Kehf suresinin 1 ve 2. ayetleri arasında: عِوَجًا - قَيِّمًا

Örnek: مِنْ مَّرْقَدِنَا - هَذَا

Bu örnekte;

- مِنْ مَّرْقَدِنَا kelimesi ile هَذَا kelimesi arasında sekte işareti vardır.
- Bu durumda مِنْ مَّرْقَدِنَا okunduktan sonra ses kesilir, nefes almadan هَذَا kelimesi okunarak kıraata devam edilir.

Not:

Kehf suresinin 1. ayetinde sekte yapılacak yer ayet sonunda olduğu için durulduğunda sekte yapılmaz. Fakat ayetler birleştirilmek istenirse عِوَجًا kelimesinde meddi tabii yapılarak elif üzerinde durulur, sekte yapılır ve nefes almadan okumaya devam edilir.

Örnekler:

وَقِيلَ مَنْ - رَاقٍ	كَلَّا بَلْ - زَانَ
----------------------	---------------------

11. Okunuşu Özel Olan Kelimeler

Kur’an-ı Kerim’de bazı kelimelerin özel okunuşları vardır. Bu kelimelerin altında bulunan küçük bir yazı ile hangi kurala göre okunacağı belirtilir. Özel okunuşu olan bazı kelimelerin nasıl okunacağını teorik olarak açıklayabiliriz. Uygulama ise ancak iyi bir Kur’an öğreticisinden (fem-i muhsin) öğrenilebilir. Asım kıraatinin Hafs rivayetinde okunuşu özel olan kelimeler şunlardır:

1. Furkân suresinin 69. ayetindeki فِيهِ مُهَيَّأٌ lafzındaki zamir bir elif miktarı uzatılarak okunur.
2. Mushaflarda bazı kelimelerdeki ص harfinin altında küçük س harfi yazılır. Bu işaret kelimelerdeki ص harflerinin س olarak okunacağını gösterir. Örneğin, Bakara suresinin 245. ayetindeki يَبْيُطُّ kelimesi ile A’raf suresinin 69. ayetinde yer alan بِصِطَّةً kelimesindeki ص harfleri س şeklinde okunur.

3. Hûd suresinin 41. Ayetindeki مَجْرِبَهَا kelimesindeki ra harfi imale ile okunur. Burada ra harfinin harekesi esreye meylederek üstün-esre arası bir sesle ince okunur.

4. Yûsuf suresinin 11. ayetindeki لَا تَأْمِنَّا kelimesinde işmam yapılır. Buradaki şeddelenmiş nun harflerinden birincisini okurken dudaklar öne doğru büzülerek toplanır. Gunneli ve idgamlı okuyuş gerçekleştirilir. لَ derken dudaklar hemen geri çekilir.

5. Fussilet suresinin 44. Ayetindeki ءَأَعْجَبِيْ لَافZındaki hemzeler teshil ile yani yumuşatılarak hemze ile elif veya hemze ile he arası bir sesle okunur.

6. Kur'an-ı Kerim'de bazı kelimelerin altında med مد veya kasr قصر yazılıdır. Med işaretinin bulunduğu harf bir elif miktarı uzatılarak okunur. Kasr işaretinin bulunduğu harf ise uzatılmadan okunur. Örnek: وَلَا يُؤُدُّهُ أَنَا

7. Bazı kelimeler, sonlarındaki harf veya hareketlerin korunması ya da belirtilmesi için ha-i sektede هُ ile okunur. Kur'an-ı Kerim'de yedi kelimedede, toplam dokuz yerde ha-i sekteli okuyuş vardır. Örneğin, Bakara suresinin 259. ayetindeki لَمْ يَتَسَنَّهْ ve En'âm suresinin 90. ayetindeki إِفْتَدِهْ kelimelerinde ha-i sekteli okuyuş söz konusudur.

12. Vakıf, İbtida, Vasıl

12.1. Vakıf

Vakıf, sözlükte "durmak" anlamına gelir. Kur'an okurken nefes alıp yeniden başlamak üzere durmaya vakıf denir. Vakıf yaparken şunlara dikkat edilir:

- Kelime sonunda durulur; kelimeyi bölerek ortasında durulmaz.
- Ses tamamen kesilir, nefes alınır ve uygun yerden alınarak okumaya devam edilir.

Vakıfla ilgili temel kurallar şöyledir:

Sonunda tek hareke bulunan kelimelerde sükûn üzerine durulur. Örnek: وَالْعَصْرِ وَالْعَالَمِينَ

İki ötre ve iki esreli kelimelerde sükûn üzerinde durulur. Örnek: أَحَدًا مَسَدٍ

İki üstünlü kelimelerde, harekeden biri atılarak med harfi olan elif (ا) üzerinde durulur. Örnek: أَبَدًا مَاءً

Sonunda yuvarlak te (ة) bulunan kelimelerde, yuvarlak te sükûnlu he (ه) harfine çevrilerek durulur. Örnek: جَنَّةً نَاصِبَةً

Sonunda med harfi olan kelimelerde değişiklik olmaz; med harfi üzerinde durulur. Örnek: فَأَنْصُرُنَا

Sonu şeddeli olan kelimelerde sükûn üzere durulur. Fakat şeddeyi belirtmek için harf sükûnlu olarak biraz tutulur. Örnek: مُسْتَقَرٌّ

Not:

Kelimenin sonunda ötrede sonra vav veya esreden sonra ya olursa med harfi olarak durulur. Örnek: مَا إِلَّا هُوَ. Dururken مَا هِيَ إِلَّا هُوَ şeklinde okunur.

Örnekler:

خَفِيٍّ	رَبِّهِ	مِنَ السَّمَاءِ	وَأَيَّايَ
---------	---------	-----------------	------------

12.2. İbtida

İbtida “başlamak, işe girişmek” anlamlarına gelir. Kur'an okumaya başlamaya veya vakıf yaptıktan sonra devam etmeye ibtida denir. İbtida, harekeye ve anlama uygun yerden yapılır. Bir şiir veya düz yazıyı noktalama işaretlerine dikkat ederek okumak gibi, vakıf ve ibtida kurallarına uymak da Kur'an'ı güzel okumayı sağlar. Ayetleri anlamayı ve manası üzerinde düşünmeyi kolaylaştırır. Peygamberimiz, Kur'an tilavetinde vakıf ve ibtidaya dikkat eder, ayet sonlarında dura dura okurdu. Dolayısıyla vakıf ve ibtida kurallarına uyararak Kur'an okumak Peygamberimizin ve sahabenin okuyuş tarzına uygundur. Vakıf ve ibtidada temel ölçü, ayetin lafız ve mana bakımından tamamlanmasıdır. Ayet sonlarına ve vakıf işaretlerine (secavendlere) dikkat edilerek Kur'an okunduğunda vakıf ve ibtida kurallarına uyulmuş olur. Herhangi bir sebeple vakıf işareti olmayan yerlerde durulduğunda okumaya devam etmek için geriden başlamak gerekir. Geriden başlarken anlam ve lafız bütünlüğünü bozmamaya dikkat edilmelidir.

12.3. Vasıl

Vasıl, “birleştirmek, yan yana getirmek, ulaştırmak” anlamlarına gelir. Kur'an okurken bir kelimeyi kendisinden sonra gelen kelimeye, sesi ve nefesi kesmeden birleştirmeye vasıl denir. Vasıl yapılması Kur'an tilâvetini kolaylaştırır, ayetlerin akıcı bir şekilde okunmasını sağlar. Kur'an-ı Kerim'i tecvit kurallarına göre okuyan kimse, aynı zamanda vasıla ilgili kurallara da uymuş olur.

13. Vakıf (Durak) İşaretleri

Ayet sonlarında ve kelimelerin üzerinde bulunan küçük harflere vakıf işaretleri denir. Kur'an-ı Kerim okurken nerede vakfedileceğini tam olarak bilmek için iyi bir Arapça ve Kur'an bilgisine sahip olmak gerekir. Bu da herkes için mümkün değildir. Bu sebeple Kur'an kıraatında vakfedilecek yerleri gösteren bazı işaretlerin konulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Vakıf işaretleri konusunda ilk defa Muhamed bin Tayfur es-Secâvendî (560 H/1165 M) tarafından bir çalışma yapılmış ve ج ز ص ط م harfleriyle vakıf yerleri işaretlenmiştir. Daha sonra bazı harflerin ilavesiyle son şeklini alan vakıf işaretleri Müslümanlar arasında yayılmış ve kabul görmüştür. Günümüzde Müslümanların elindeki Mushaflarda bulunan vakıf işaretlerine Muhammed bin Tayfur es-Secâvendî'nin ismine atfen “secâvendler” denilmektedir. Her birinin bir anlamı olan bu vakıf işaretlerini kısaca tanıyalım:

1. Lâzım Vakıf (م): Durmak gerekir. Durulmadığında anlam bozulabilir.

2. Mutlak Vakıf (ط): Durmak için şartlar uygundur. Mana yönünden birbirinden bağımsız olan yerlerde bulunur.

3. Caiz Vakıf (ج): Durulabilir veya geçilebilir. Durmak daha uygundur.

4. Mücevvez Vakıf (ز): Durulabilir veya geçilebilir. Geçmek daha uygundur.

5. Murahhas Vakıf (ص): Nefes yetmezse durulabilir. Geçmek daha uygundur.

6. Lâ Vakfı (لا): Anlam yönünden birbirine bağlı olan yerlerde bulunur. Durmak uygun değildir. Durulduğunda geriden başlanarak devam edilir. Eğer la (لا) işareti ayet sonunda ise geriden alıp devam etmeye gerek yoktur.

7. Kıf (فف): Durulabilir veya geçilebilir. Durmak daha uygundur.

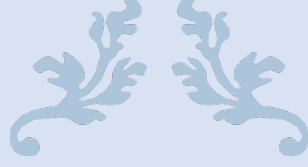
8. Sılî (ص) : Durulabilir veya geçilebilir. Geçmek daha uygundur.

9. Ayn (ع): Ayet sonlarında bulunur. Bir konunun bittiğini ve yeni bir konunun başladığını ifade eder. Namazda okurken ayn işaretinin olduğu yerde rükûa gitmek daha uygundur. Aşır olarak tercih edilen bölümlerde ayn duraklarını dikkate almak konu bütünlüğü açısından uygun olur.

10. Kef (ك): Kendisinden önceki durak işaretiyle aynı hükmü taşır.

11. Muâneka Vakfı () (): Birbirine yakın yerlerde iki ayrı yere konulan üçer noktadan ibarettir. Bu işaretlerin bulunduğu yerlerden yalnız birinde durulabilir.

A series of horizontal dotted lines for writing.

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

